

a prokázaným v průběhu vojenské služby i vykonáním kvalifikačních zkoušek (např. vojn 5. až 1. třídy),

= zařazením většího počtu vojenských hodností do kategorie mužstva, např. 1. branec, 2. vojn, 3. svobodník, 4. desátník.

Kategorie poddůstojníků a praporčíků je možné a účelné porovnat s používanými kategoriemi seržantů (zvláště diverzifikované v ozbrojených silách USA) nebo důstojnických zástupců nebo čekatelů (vykonávajících nižší důstojnické funkce bez důstojnického patentu). Přichází v úvahu buď sloučení těchto kategorií do jedné kategorie, např. 1. četař, 2. rotný, 3. podrotmistr, 4. rotmistr, 5. nadrotmistr, 6. podpraporčík, 7. praporčík, 8. nadpraporčík, nebo vymezení nových dvou kategorií – poddůstojníků (1. četař, 2. rotný, 3. podrotmistr, 4. rotmistr, 5. nadrotmistr) a praporčíků (1. podpraporčík, 2. praporčík, 3. nadpraporčík, 4. hlavní praporčík druhu vojska nebo služby – dělostřelectva, proviantní služby, 5. hlavní praporčík druhu ozbrojených sil – pozemního vojska, letectva, 6. hlavní praporčík Československé armády).

Plukovník Ing. Oldřich Janata, CSc.

VĚDECKOINFORMAČNÍ ČINNOST V PROCESU PROFESIONALIZACE ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY

Význam vědeckých a technických informací v celosvětovém měřítku narůstá. Otevření našeho státu světovým vědeckotechnickým a ekonomickým aktivitám se odrazí více než v kterémkoli jiném oboru lidských činností právě v oblasti vědeckoinformační činnosti a pokrytí těchto aktivit.

Aby se tato činnost do potřebné míry intenzifikovala, musí se u nás její organizace, metody práce a technologické zpracovatelské postupy přiblížit co nejvíce informačním soustavám a systémům průmyslově nejvyspělejších států. Odtud je také třeba informace co nejefektivnějším způsobem získat a zpracovat. To znamená, poznat a přizpůsobit našim specifickým podmínkám především zásadní principy organizace a řízení, včetně financování rozhodujících institucí a systémů zajišťujících ve vyspělých státech vědecké, technické a ekonomické informace (VTEI) i primární informační fondy prostřednictvím knihovnických služeb.

Nové postupy technického vybavení (hardwarové technologie) spolu se snahou získat uživatele v konkurenčním boji vedou k novým technologiím zpracování. Z nich je třeba uvést především:

● Vytváření rozsáhlých textovýchází, které začínají nahrazovat postupně soubory primárních pramenů. Klasické vyhledávání selekčními obrazy dokumentů je v nich stále více nahrazováno jinými postupy, většinou s použitím přirozeného jazyka nebo částí slov přirozeného jazyka.

● Metody aktualizace vlastníchází i aktualizací zásahů do souborů vyhledávaných v cizícházích, které umožňují uživateli nakládat s uloženými daty tvůrčím způsobem, tím ho vlastně nutí stát se nejen jejich uživatelem, ale i spolutvůrcem.

● Vytváření uživatelsky vhodných systémů, které umožňují uživateli snadnou a velmi individualizovanou práci s informacemi.

V procesu profesionalizace Československé armády bude potřebné **vytvořit odpovídajícíázemí vědeckoinformační činnosti k pokrytí především oblasti vzdělávání, řízení, vědy a výzkumu. K tomu vytvářet i využívat nových technologií v informační praxi.** Veškerá činnost by se měla nadále rozvíjet v základních oblastech vědeckoinformační činnosti, tj. ve studijně rozborové, dokumentografické a knihovnické.

Uživatelé vědeckých informací budou chtít a žádat informace včasné, adresné, které vytvářejí příznivé odezvy pro další tvůrčí i řídicí činnost u různých stupňů velení a řízení. K tomu bude potřebné vytvářet uvnitř systému VTEI ČSA přijatelné podsystémy a vazby s okolím. Domnívám se, že vedle zaváděných nových technologií bychom měli **vidět v popředí především uživatele, jeho potřebu mít informace a zájmy.** Uspokojování těchto požadavků nelze jen deklarovat, ale ve skutečnosti **objektivním průzkumem i znalostí požadavků podpořit uživatele a získat ho jako trvalého spolupracovníka.**

Z pohledu vědeckovýzkumné činnosti by mělo jít o **úzké zapojení informačních pracovníků do řešitelských týmů,** a to jako skutečnou podporu tvůrčího procesu, nikoli jako doprovodnou „vědeckoinformační náležitost“. Základním integračním prostředím pro informace je samotný proces jejich nesimulovaného využívání, zhodnocování, a tím i zobecňování. Tento proces má bezpočet podob a vědeckoinformační činnost dále přispívá k jeho rozmanitosti. Proto všechny informační soustavy (centrální, vojenských vysokých škol, výzkumných ústavů a dalších institucí ČSA) by měly respektovat, že své úkoly nemohou dobře zvládnout, pokud budou osamoceny.

Myslím, že své místo by měla mít také **součinnost a spolupráce mezi jednotlivými vědeckoinformačními pracovišti VTEI ČSA.** Měla by být neformální s nabídkou a požadavky po informativních materiálech, zveřejňovaných v dokumentačních zpravodajích, informačních zprávách a v jiných nabídkových publikacích vědeckoinformačních pracovišť (VIP), popřípadě s využitím dalších technických prostředků. Nadále by se měl doplňovat a udržovat **Dokumentografický podsystém automatizovaného systému VTEI ČSA (DPS AS VTEI ČSA),** do kterého přispívá převážná většina dosavadních základních vědeckoinformačních pracovišť ČSA a jehož využití je potřebné pro širší rozsah informačního zabezpečení.

Při hledání vyšších úrovní v knihovnickoinformačních oblastech by mělo jít o **automatizaci knihovnických procesů** s využitím informačního systému CDS/ISIS, účelně přizpůsobeného danému okruhu působnosti vědecké knihovny a napojitelného nejenom na armádní síť vědeckých knihoven, ale i na civilní knihovnickou oblast. Soudím, že z hlediska větší liberalizace v oblasti zahraniční spolupráce, která je pro oblast VTEI klíčová, bychom neměli zapomínat na bohatší a snadnější možnosti **k navazování kontaktů se zahraničními partnery v jakékoli zemi** (tyto nabídky „i zdarma“ k nám docházejí). Tím by bylo možné dospět k novému pohledu na svou

práci. Vhodné by proto byly přírůstky literatury, společné projekty vědeckoinformačního zabezpečení, stáže apod. **Mělo by se totiž stát zásadou, že kam vyjíždí odborník, tam by měl být spolu s ním vyslán také vědeckoinformační pracovník.**

Samotné upřesňování potřeb uživatelů vědeckých informací musí vycházet ze **střízlivého porovnání možností vlastního pracoviště a z rozboru funkcí, které uživatel naplňuje.** Nesmíme mu proto z velkého množství informačních materiálů vnucovat podklady sice zajímavé, ale pro něho neupotřebitelné.

Důležitou fází vědeckoinformačního procesu je také **optimalizace informačního prostředí** uvnitř instituce, ve které působíme. Každému uživateli bychom měli umět **ozřejmit celou instituci a posoudit vnitřní překážky v dorozumění různých oborů.**

Mezi pokrokové postupy musíme také zařadit i takové, které slouží **fyzickému rozmnožování informací.** Běžným vybavením každého vědeckoinformačního pracoviště by se měla stát, dle mého názoru, kvalitní reprodukční technika. V současnosti existuje velmi široká nabídka i na našem trhu, od černobílých kopírovacích zařízení až po barevné s celou škálou činností (výběrovým výřezem, jeho dekomponováním, změnou formátu atd.). Vesměs jsou však tato zařízení (z hlediska použitelnosti finančních rozpočtových položek spadajících pod topografický materiál jako „netypizovaná technika“) pro nás nedostupná, což je ke škodě věci. Do budoucna by bylo vhodné uplatnit volnější přístup v nakládání s finančními prostředky při nákupu této techniky.

Závěrem bych chtěl zdůraznit, že **došlo k prudkým uživatelským změnám a zájmům ve vědeckoinformační činnosti** nejen u ministerstva obrany, ale všeobecně i v dalších oblastech našeho společenského života. Pro stanovené informační systémy organizací tato změna znamená zvyšovat nároky, a to nejen v oblasti technického vybavení, ale především v oblasti nových přístupů k filozofii bází údajů a uživatelských přístupů. Základní vlivy nových výrobních postupů nahrávají uživatelům. Zatímco dříve byl uživatel, pokud chtěl informaci, závislý na informačním systému, nyní začíná být relativně samostatný a je nutné se o něho ucházet.

